Oikeusministeriö Neuvostoraportti EU/7/2023-OM-92

Aittoniemi Eeva
Virtanen Johanna

16.1.2024

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 4.-5.12.2023; neuvostoraportti, oikeusasiat

Kokous

Oikeus- sisäasioiden neuvosto 4.12.2023

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen koskien asetusehdotusta rikosoikeudellisten menettelyiden siirtämisestä ja kävi periaatekeskustelun direktiiviehdotuksesta uhrien oikeuksista annetun direktiivin muuttamiseksi.

Neuvosto hyväksyi kannan yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta ja sitä koskevista havainnoista. Komissio tekee arvion tietosuoja-asetuksesta vuonna 2024. Neuvosto hyväksyi myös Euroopan sähköisen oikeuden strategian vuosille 2024–2028. Lisäksi keskusteltiin Euroopan syyttäjäviraston EPPO:n toiminnasta, rankaisemattomuuden torjunnasta Ukrainan sodassa sekä EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. Muissa asioissa tuleva puheenjohtajamaa Belgia esitteli kautensa ohjelman, jossa pääprioriteeteiksi oikeusalalla on nousemassa järjestäytyneen huumerikollisuuden torjunta ja vankeusasiat.

Suomea kokouksessa edusti oikeusministeri Leena Meri, joka tapasi kokouksen yhteydessä kahdenvälisesti myös Saksan ja tulevan EU-puheenjohtajamaan Bel-gian oikeusministerit.

Asetus rikosoikeudellisten menettelyjen siirtämisestä

Puheenjohtajan alustuksessa kuultiin, että asetuksen tavoitteena on korjata oikeudellisen yhteistyön saralla puuttuva elementti aikana, jolloin moniin oikeustapauksiin liittyy rajat ylittävä elementti. Saavutettu kompromissi toimii pohjana kolmikantaneuvotteluihin. Erityisesti keskustelua on käyty oikeussuojakeinojen varmistamiseen liittyvistä takeista, jotka ovat tärkeitä perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa. Komissio nosti esiin huolenaiheita menettelyjen siirtoon liittyvän pyynnön vastaanottavan viranomaisen määritelmään. Euroopan parlamentin kantaa odotetaan alkuvuodesta, ja sopua toivotaan ennen EP-vaalitaukoa.

Neuvoston yleisnäkemys hyväksyttiin parin jäsenvaltion pidättäytyessä (lausumat). Suomi kiitti yleisnäkemystä, joka ottaa huomioon asianmukaisesti oikeudenhoidon tavoitteet, sekä tarpeen varmistaa siirtoprosessin tehokkuus ja oikeusvarmuus. Suomi painotti riittävien oikeussuojakeinojen takaamista myös tulevissa neuvotteluissa.

Direktiivi uhrien oikeuksista annetun direktiivin 2012/29/EU muuttamisesta

Puheenjohtaja kertoi, että komission ehdotuksen pääelementit koskevat tiedonsaantia, uhrien tukea ja suojaa, uhrin osallistumismahdollisuutta prosessiin sekä uhrien mahdollisuuksia korvauksiin. Puheenjohtaja pyysi ministereiltä 1) näkemyksiä vahingonkorvauksiin liittyviin kysymyksiin ja 2) näkemyksiä Barnahus-mallin soveltamisesta tapauksissa, joissa lapsi on uhrina. Komissio painotti tarvetta varmistaa uhrin oikeus viiveettömiin ja esteettömiin vahingonkorvausprosesseihin.

Jäsenvaltiot yleisesti ottaen tukivat direktiiviehdotuksen tavoitteita ja yleisesti myös tavoitetta parantaa uhrien

asemaa vahingonkorvausten saamisessa. Toisaalta selvä enemmistö puhuneista jäsenvaltioista piti tarpeellisena lisätä liikkumavaraa kumpaankin kysymykseen liittyvien säännösehdotusten osalta. Myös Suomi peräänkuulutti joustoa sääntelyyn ja toi esiin vahingonkorvaussääntelyä koskevat huolensa. Vahingonkorvauskysymys täytyy jatkossakin tarvittaessa voida erottaa rikosprosessista erilliseksi prosessiksi, jottei sääntely johda menettelyiden pitkittymiseen tai viiveisiin. Lisäksi Suomi korosti enemmistön tavoin tekijän ensisijaista korvausvastuuta valtion velvoittamisen sijaan sekä pakkotäytäntöönpanoa koskevan sääntelyn tehokkuuden varmistamista.

Barnahus-mallissa nähtiin paljon hyviä elementtejä, mutta enemmistö jäsenvaltioista ei kuitenkaan halua Barnahus-mallista pakollista yleismallia, vaan enemmistö painotti liikkumavaran tarvetta. Suomi totesi, että malli sopii erityisesti vakaviin väkivalta- ja seksuaaliväkivaltatapauksiin, mutta sääntelyyn on tärkeää jättää harkinnanvaraa.

Tuleva puheenjohtajamaa Belgia kertoi tavoitteekseen neuvoston yleisnäkemyksen hyväksymisen kesäkuussa 2024.

Neuvoston kanta yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen ja sitä koskevat havainnot

Neuvosto hyväksyi kantansa ja havaintonsa (15507/23) koskien EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) soveltamista. Komissio arvioi yleisen tietosuoja-asetuksen toimivuutta säännöllisesti ja huomioi arvioinnissaan muun muassa neuvoston kannat. Seuraava arviointi tehdään vuonna 2024. Kanta huomioi asetuksen olleen onnistunut taatessaan tietosuojan digitaalisessa ympäristössä. Kehitettävää olisi muun muassa henkilötietojen käsittelyn oikeusvarmuuden lisäämisessä sekä uusien teknologioiden ja tulevan EU-sääntelyn huomioimisessa. Suomi nosti esiin erityisesti tarpeen yhdenmukaiselle sääntelylle sekä pk-yritysten aseman ja turvallisuusympäristön muutosten huomioimiselle tulevaisuudessa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan: rankaisemattomuuden torjunta

Ministerit saivat tilannekatsauksen rankaisemattomuuden torjunnassa liittyen Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainaa vastaan. Puheenjohtaja korosti Eurojustin ja Europolin roolia sekä komission tavoin pakoterikosdirektiivin neuvotteluiden loppuun saattamista. Kokouksessa kuultiin myös Eurojustin ja Europolin alustukset rankaisemattomuuden torjuntaa koskevista toimenpiteistään. Komissio kertoi keskusteluista, joissa on pohdittu mahdollisen erityistuomioistuimen mallia.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostettiin periksiantamattomuutta rankaisemattomuuden torjunnassa ja kiiteltiin Eurojustin ja Europolin toimia. Suomi antoi tukensa erityistuomioistuimen perustamiseksi ja totesi, että Kansainvälinen keskus hyökkäysrikoksen syyttämiseksi (ICPA) ja vakavimpien kansanvälisten rikosten todisteiden tietojärjestelmä (CICED) ovat merkittäviä askeleita oikeudellisen vastuun varmistamisessa. Lisäksi Suomi korosti tarvetta edetä pikaisesti jäädytettyjen varojen osalta**.**

Euroopan syyttäjänvirasto: a) Tutkimus EPPOn toiminnasta; b) Suhteet kansallisiin viranomaisiin

Puheenjohtaja, komissio sekä Euroopan syyttäjänviraston EPPOn pääsyyttäjä Laura Kövesi esittivät näkemyksiään EPPOn toiminnasta sekä siitä koskevasta tutkimuksesta, ja näin pohjustivat jäsenvaltioiden kanssa aloitettavia jatkokeskusteluita yhteistyön kehittämisestä. Komissio katsoi EPPOn osoittaneen lisäarvonsa unionin taloudellisten etujen suojaamisessa. Tutkimus nosti esiin tiettyjä ongelmia sääntelyssä ja esimerkiksi tietojen raportoinnissa EPPOlle. Keskustelussa jäsenvaltiot laajasti kiittivät EPPOn työtä ja pitivät sen toimintaa unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi tärkeänä. Yhteistyö jäsenvaltioiden ja EPPOn välillä nähtiin pääsääntöisesti toimivana, ja jatkokeskustelua odotetaan tutkimuksen pohjalta. Myös resursseista esitettiin puheenvuoroissa erilaisia näkökulmia. Suomi painotti EU:n taloudellisten etujen tehokasta suojaamista ja korruption torjuntaa, ja totesi yhteistyön kansallisten viranomaisten ja EPPO:n välillä olevan sujuvaa.

Euroopan sähköisen oikeuden strategia 2024–2028

Neuvosto hyväksyi strategian, joka kattaa oikeusalan digitalisaatiota koskevan lainsäädännön jatkotyön periaatteet sekä toimintasuunnitelman.

EU:n liittyminen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen

Puheenjohtaja antoi neuvostolle tilannekatsauksen EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen.

Muut asiat

- Puheenjohtaja tiedotti jäsenvaltioita lainsäädäntöneuvotteluiden tilanteesta.
- Puheenjohtaja antoi tiedoksi Euroopan unionin perusoikeusviraston johtajan nimityksen, neuvoston kannassa ensimmäisenä on Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio.
- Annettiin tiedoksi Skopjessa 26.–27. lokakuuta 2023 pidetty oikeus- ja sisäasioita käsittelevä EU:n ja Länsi-Balkanin alueen ministerifoorumi.
- Annettiin tiedoksi Washingtonissa 13.–14. marraskuuta 2023 pidetty oikeus- ja sisäasioita käsittelevä EU:n ja Yhdysvaltojen ministerikokous.
- Komissio antoi tiedoksi EU:n ja Yhdysvaltojen välisten neuvotteluiden tilanteen sähköistä todistusaineistoa koskevasta sopimuksesta.
- Komissio antoi tiedoksi EU:n perusoikeuskirjan soveltamista koskevan vuosikertomuksen.
- Tuleva puheenjohtajamaa Belgia antoi tiedoksi tulevan kautensa työohjelman, jonka prioriteetteihin oikeusalalla kuuluu mm. järjestäytyneen huumausainerikollisuuden torjunta ja vankeusasiat.

Muuta

Työlounaalla ministerit keskustelivat huumekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta oikeussektorin näkökulmasta komission 18.10.2023 julkaiseman etenemissuunnitelman pohjalta.

Suomea kokouksessa edusti oikeusministeri Leena Meri, joka tapasi kokouksen yhteydessä myös Saksan ja tulevan EU-puheenjohtajamaan Belgian oikeusministerit, agendalla erityisesti korruption torjuntaa koskevat direktiivineuvottelut. Lisäksi ministeri Meri allekirjoitti Ruotsin oikeusministerin kanssa puheenjohtajamaalle osoitetun kirjeen moniääniosakkeita koskevan direktiivin valmisteluista

Suomen edustajat

Oikeusministeri Leena Meri ja virkamiesvaltuuskunta.

Asiakirjat

Napsauta tähän ja kirjoita keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen asiakirjanumerot ja tarvittaessa nimet

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite